

Muzeji, novadpētniecības centri, senlietu krātuves – līdzāspastāvēšana, saglabājot mantojumu

Zane Grīnvalde

LMB valdes priekšsēdētāja

Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja direktore

Muzejs

“**Muzejs** ir pastāvīga institūcija, kas kalpo sabiedrībai, pētot, kolekcionējot, saglabājot un eksponējot materiālo un nemateriālo mantojumu, un tā nolūks nav peļņas gūšana. Muzeji veicina dažādību un ilgtspējību, ir atvērti sabiedrībai, pieejami un iekļaujoši. Tie darbojas un komunicē ētiski, profesionāli un ar kopienu līdzdalību, piedāvājot daudzveidīgu izglītības, emocionālā pārdzīvojuma, pārdomu un zināšanu apmaiņas pieredzi”.

*2022. gadā apstiprinātā Starptautiskā Muzeju definīcija
pielāgota iekļaušanai Latvijas Muzeju likumā.*

Muzeja **funkcijas** nosaka Muzeju likuma 7.(2)pants:

1. Krājuma veidošana
2. Pētniecība
3. Sabiedrības izglītošana

Kultūras mantojuma objekti

Kultūras mantojuma objekti – krātuves, kolekcijas, ekspozīcijas, izstādes, pētniecības centri, zinātnes centri, piemiņas vietas un tamlīdzīgi kultūras mantojuma objekti, kas pilda kādu no muzeja funkcijām – krāt, pētīt, komunicēt un izglītot.

Muzeja likuma 16. pants nosaka, ka, ja šie kultūras mantojuma objekti izveidoti ar mērķi īstenot kādu no šā likuma 7. panta otrajā daļā minētajām muzeja pamatfunkcijām, tos var iekļaut muzeju reģistrā.

<https://likumi.lv/ta/id/124955-muzeju-likums>

Latvijas kultūrtelpā pastāv, neskaitot atmiņu institūcijas (muzeji, bibliotēkas, arhīvi), ir arī:

- senlietu istabas,
- novadpētniecības centri,
- skolu muzeji,
- privātkolekcijas,
- privātie muzeji, kas nav akreditēti.

Kultūras ministrijas 2024. gada statistikas dati

Muzeju skaits (kā juridiskas personas/ administratīvas vienības, bez struktūrvienībām, nodaļām, filiālēm) – 107 (2021. gadā – 111)

Muzeju skaits (ieskaitot filiāles, struktūrvienības un nodaļas – muzeji kā atsevišķas fiziskas apskates vietas, kas pilda muzejiskās funkcijas) – **162**

Kultūras mantojuma objektu – novadpētniecības centru, skolu muzeju, senlietu krātuvju, ekspozīciju u.t.t. skaits **nav precīzi nosakāms**, tas nav pastāvīgs, var mainīties.

Pašvaldības Latvijā:

Attēls no: https://www.varam.gov.lv/lv/pasvaldibas?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Administratīvi teritoriālā reforma (ATR) un tās sekas

2021. gadā 119 vietējo pašvaldību vietā izveido 43 jaunas pašvaldības.
Kopš 2025. gada 7. jūnija Latvijā ir 35 novadi un 7 novados neietilpstošas valstspilsētas.

Gatavojoties ATR, 2021. gadā Latvijas Muzeju padome sadarbībā ar Latvijas Muzeju biedrību izstrādā rekomendācijas pašvaldību muzejiem un to juridiskajiem dibinātājiem, kur tiek piedāvāti četri ieteicamie vairāku muzeju un kultūras mantojuma objektu pārvaldības veidi vienā pašvaldības teritorijā:

- a) Kultūras pārvalde
- b) Centrālais muzejs
- c) Strukturāla apvienošana vai pievienošana esošam muzejam
- d) Muzeju un kultūras mantojuma objektu decentralizācija

Problemātika

Vienā pašvaldība pastāv vairāki akreditētie muzeji un kultūras mantojuma objekti, kuru juridiskais dibinātājs ir pašvaldība.

Kultūras mantojuma objekti, kas atrodas privātpersonu rokās, bet, iespējams, pretendē uz pašvaldības finansējumu.

Kultūras mantojuma objekti (senlietu istabas, novadpētniecības centri, skolu muzeji u.t.t.):

- netiek regulēti un uzturēti atbilstoši Muzeju likumam,
- ne vienmēr krājums ir sistematizēts, uzskaitīts
- pastāv iespēja priekšmetu pazuššanai, pārdošanai u.t.t.
- kolekcijas izveidotāji ir entuziasti, nereti pēc viņu aiziešanas, nevienu kolekcija vairs neinteresē.

Izaicinājumi

1. Finansiālie resursi.
2. Cilvēku resursi – muzeja speciālistu noslodze esošajā muzejā.
3. Krājuma uzskaites trūkumi.
4. Profesionālas pieredzes trūkums.
5. Stratēģiska redzējuma, vīzijas trūkums.
6. Telpu nepiemērotība.
7. Nav veikta uzskaitē senlietu telpām, skolu muzejiem, nav pilnvērtīgu sarakstu
8. Cilvēku samazināšanās reģionos

Muzeji, kultūras mantojuma objekti – līdzāspastāvēšana, saglabājot mantojumu. Kā?

Apzināt novadā esošos :

1. akreditētos muzejus, ja tādi ir vairāk kā viens,
2. kultūras mantojuma objektus – pilis, muižas, novadpētniecības istabas, skolu muzeji u.t.t., kas atrodas pašvaldības pārziņā,
3. kultūras mantojuma objektus, kas atrodas privātpersonu pārziņā,

Izstrādāt skaidru stratēģisko redzējumu, vīziju, kā šie kultūras mantojuma objekti darbojas vienā novadā.

Izvērtēt kultūras mantojuma objektu situāciju:

1. uzskaitē,
2. pieejamība,
3. cilvēku un finansiālie resursi
4. Vai pastāv iespēja kādu no senlietu istabām, kolekcijām, izvērtējot atbilstoši konkrētā muzeja misijai, pievienot muzejam?

Muzejs – metodiskais un konsultatīvais centrs novadā esošiem akreditētiem muzejiem, kultūras mantojuma centriem.

Paldies par uzmanību

Kontakti:

Zane Grīnvalde

e-pasts: muzeji@muzeji.lv

tālrunis: 29418187

www.muzeji.lv

